

De passione domini.

1. Vigilate animo, fratres, ne infructuose vos hujus temporis sacramenta pertranseant. Copiosa est benedictio: date receptacula munda; devotas animas, sensus vigiles, affectus sobrios, puras conscientias exhibete tantis charismatibus gratiarum. Nimirum admonet vos sollicitudinis hujus, non modo specialis ipsa conversatio quam professi estis, sed et generalis Ecclesiæ observatio, cujus filii estis. Universi siquidem Christiani sacra hac septimana, aut præ solito, aut præter solitum, pietatem colunt, modestiam exhibent, humilitatem sectantur, induunt gravitatem, ut Christo patienti quodam modo compati videantur. Quis enim tam irreligiosus, qui non compungatur? quis tam insolens, ut non humilietur? quis tam iracundus, ut non indulgeat? quis tam deliciosus, ut non abstineat? quis tam flagitiosus, ut non contineat? quis tam maliciosus, ut non pœniteat his diebus? Merito quidem. Nempe adest passio Domini, usque [alias, utique] hodie terram movens, petras scindens, aperiens monumenta. Prope est etiam resurrectio ejus, in qua solemnitatem celebrabitis altissimo Domino: utinam usque in altissima quæ fecit magnalia alacritate et aviditate spiritus subeuntes! Nihil in mundo poterat melius fieri, quam quod factum est a Domino his diebus. Nihil mundo poterat melius vel utilius commendari, quam ut ritu perpetuo celebret singulis annis memoriale ejus in desiderio animæ, et memoriam abundantiae suavitatis ejus [alias, suæ] eructet. Utrumque autem propter nos, quod in utroque nobis salutis fructus, in utroque vita spiritus nostri. Mirabilis passio tua, Domine Jesu, quæ passiones omnium nostrum propulsavit, propitiata est omnibus iniquitatibus nostris, et nulli unquam pesti nostræ invenitur inefficax. Quid enim tam ad mortem, quod non tua morte solvatur?

2. In hac igitur passione, fratres, tria specialiter convenit intueri; opus, modum, causam. Nam in opere quidem patientia, in modo humilitas, in causa charitas commendatur. Patientia autem singularis, **SSS** quod videlicet cum supra dorsum ejus fabricarent peccatores; cum sic extenderetur in ligno, ut dinumerarentur omnia ossa ejus; cum fortissimum illud propugnaculum, quod custodit Israel, undique foraretur; cum foderentur manus ejus et pedes: sicut agnus ad occisionem ductus sit, et tanquam ovis coram tondente, non aperuerit os suum; non adversus Patrem murmurans, a quo missus fuerat; non adversus humanum genus, pro quo quæ non rapuit exsolvebat; non denique vel contra populum ipsum peculiarem sibi, a quo pro tantis beneficiis tanta mala recipiebat. Plectuntur aliqui pro peccatis suis, et humiliter sustinent: hoc ipsum tamen eis ad patientiam reputatur. Flagellantur alii, non tam purgandi, quam probandi, coronandique;

A et major in eis patientia comprobatur, et commendatur. Quomodo non maxima censeatur in Christo, qui in funiculo hæreditatis suæ, ab his, quibus specialiter advenerat Salvator, crudelissima morte multatur sicut fur, nullum omnino peccatum, nec actu proprio, nec contractu, sed nec in crescere posset, habens? Nimirum in quo, habitat omnis plenitudo divinitatis, non umbratice, sed corporaliter; in quo Deus est mundum reconcilians sibi, non figurative, sed substantialiter; qui denique plenus est gratiæ et veritatis, non cooperative [alias, comparative], sed personaliter, ut faciat opus suum. *Alienum est opus ejus ab eo*, Isaias loquitur *Isa. xxviii, 21*; quia et opus suum fuit, quod dedit ei Pater ut faceret; et alienum ab eo, ut talis talia sustineret. Ita ergo habes in opere patientiam.

B 3. Nam modum ipsum si diligenter attendas, non modo mitem, sed et humilem corde cognosces. Nempe in humilitate iudicium ejus sublatum est, cum nec ad tantas blasphemias, nec ad falsissima quæ sibi objiciebantur crimina responderet. *Vidimus*, inquit, *eum, et non erat ei aspectus*, nec speciosum forma præ filiis hominum, sed opprobrium hominum, et tanquam leprosum; novissimum virorum, plane virum dolorum, a Deo percussum et humiliatum: ita ut nulla esset ei species, neque decor (*Isai. liii, 2-4*). O novissimum et altissimum! o humilem et sublimem! o opprobrium hominum et gloriam Angelorum! Nemo illo sublimior, neque humilior. Denique sputis illitus est, opprobriis saturatus est, morte turpissima condemnatus est, cum sceleratis deputatus est. Nihilne merebitur vel ista humilitas, quæ hunc habet modum, imo quæ tam est ultra modum? Sicut est patientia singularis, sic humilitas admirabilis; utraque sine exemplo.

C 4. Utramque tamen magnifice causa ipsa commendat: nimirum charitas est. Propter nimiam enim charitatem suam, quam dilexit nos Deus, ut servum redimeret, nec Pater Filio, nec sibi Filius ipse pepercit. Vere nimiam, quia et hæc mensuram excedit, modum superat, plane supereminens universis. *Majorem*, inquit, *charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis* (*Joan xv, 13*). Tu majorem habuisti, Domine, ponens eam etiam pro inimicis. Cum enim adhuc inimici essemus, per mortem tuam et tibi reconciliati sumus, et Patri. Quænam ergo alia videbitur esse, vel fuisse, vel fore huic similis charitati? Vix pro justo quis moritur: tu pro injustis passus es, moriens propter delicta nostra, qui venisti justificare gratis peccatores, servos facere fratres, captivos cohæredes, exsules reges. Nec sane aliud aliquid patientiam hanc et humilitatem æque illustrat, quam quod tradidit in mortem animam suam, et peccata multorum tulit, etiam pro transgressoribus

rogans, ut non perirent. Fidelis sermo, et omni A
 acceptione dignus! Quia enim voluit, oblatum est.
 Non modo voluit et oblatum est, sed quia voluit.
 Solus nimirum potestatem habuit ponendi animam
 suam: nemo eam abstulit ab eo; obtulit ultro. Cum
 accepisset acetum, dixit: *Consummatum est*. Nihil
 restat implendum: jam non est quod exspectem.
Et, inclinato capite, factus obediens usque ad mor-
tem, tradidit spiritum (Joan. XIX, 30). **SS6** Quis
 tam facile quando vult dormit? Magna quidem in-
 firmitas mori; sed plane sic mori, virtus immensa.
 Nempe quod infirmum est Dei, fortius, est homini-
 bus. Potest humana vesania sibi ipsi in mortem
 sceleratas injicere manus; sed hoc non est ponere
 animam suam; urgere eam magis, et violenter
 abrumpere, quam ad nutum ponere est. Tibi, im- B
 pie Juda, misera plane facultas fuit non ponendi
 animam, sed pendendi: nec tradente te, sed
 trahente laqueo nequissimus ille spiritus tuus exivit,
 non omissus a te, sed amissus. Solus in mortem
 tradidit animam suam, qui solus virtute propria re-
 gressus est ad vitam. Solus potestatem habuit
 ponendi, qui solus facultatem æque habuit li-
 beram resumendi, imperium habens vitæ et
 mortis.

5. Digna ergo charitas tam inæstimabilis, humili-
 tas tam admirabilis, patientia tam insuperabilis.
 Digna plane tam sancta, tam immaculata hostia,
 tam acceptabilis. Dignus est Agnus qui occisus est,
 accipere fortitudinem, facere ad quod venit, tollere C
 peccata mundi. Ego autem dico peccatum triplex,
 quod invaluit super terram. Putatis quod dicere
 velim concupiscentiam carnis, et concupiscentiam
 oculorum, et superbiam vitæ? Funiculus triplex est,
 qui difficile rumpitur: propterea multi trahunt,
 imo trahuntur hoc funiculo vanitatis: sed prior ille
 ternarius non immerito prævalet in electis. Quomo-
 do enim non illius patientiæ recordatio omnem
 arceat voluptatem? quomodo non illius humilitatis
 consideratio superbiam vitæ prorsus extundat?
 nam charitas illa plane digna cujus meditatio sic
 mentem occupet, sic totam sibi vindicet animam, ut
 omnino vitium curiositatis exsufflet. Fortis igitur
 contra hæc passio Salvatoris.

6. Sed aliud ego triplex æque peccatum quemad- D
 modum virtus crucis expungat, dicere cogitavi; et
 id forte utilius audiatur. Primum quidem originale,
 secundum personale dixerim, tertium singulare. Et
 originale quidem maximum illud delictum vocatur,
 quod ad primo Adam contrahimus, in quo peccavimus
 omnes, pro quo morimur universi. Maximum plane,
 quod sic totum non modo genus humanum, sed et
 quemlibet ipsius generis occupat, ut non sit qui
 evadat, non sit usque ad unum. A primo homine ad
 novissimum usque protenditur: et in singulis
 quoque a planta pedis usque ad verticem capitis
 diffunditur hoc venenum. Sed et aliter nihilominus
 in universam dilatatur ætatem, ab ea scilicet die,
 qua sua quemque concipit, usque ad eam, qua

PATROL. CLXXXIII.

communis eum recipit mater. Alioquin unde grave
 jugum super omnes et totos filios Adam, idque a die
 exitus de ventre matris eorum, usque in diem
 sepulturæ in matrem omnium? In sordibus genera-
 mur, in tenebris confovemur, in doloribus parturi-
 mur. Ante exitum miseras oneramus matres, in
 exitu more vipereo laceramus: mirum quod non ipsi
 pariter laceramur. Primam vocem plorationis edi-
 mus, merito quidem, utpote vallem plorationis in-
 gressi, ut nobis illud sancti Job ex omni parte possit
 aptarit: *Homo natus de muliere, brevi vivens tem-*
pore, repletur multis miseriis (Job. XIV, 1). Quam
 verum [*alias additur verbum*] hoc sit, non nos
 verba docuere, sed verbera. *Homo, inquit, natus de*
muliere: nihil abjectius. Et ne forte ex ipsa sibi
 voluptate corporeorum sensuum, quam de sensibili-
 bus hauriat, blandiatur; in ipso statim introitu de
 exitu quoque terribiliter admonetur, cum dicitur,
brevi vivens tempore. Ac ne spatiolum illud, quod
 inter ingressum et egressum relinquitur, sibi li-
 berum puret, *repletur, ait, multis miseriis.* Multis et
 multiplicibus, inquam, miseriis corporis, miseriis
 cordis; miseriis cum dormit, miseriis dum vigilat,
 miseriis quaquaversum se vertat. Nimirum ipse
 quoque natus ex Virgine, imo factus ex muliere,
 sed benedicta in mulieribus, qui loquitur ad ma-
 trem: *Mulier, ecce filius tuus (Joan. XIX, 26);* etiam
 brevi vivens tempore super terram, et nihilomi-
 nus multis est repletus miseriis, in illa brevitate
 appetitus insidiis, interrogatus **SS7** contumeliis,
 pulsatus injuriis, vexatus suppliciis, conviciis
 lacessitus.

7. Tunc hanc sufficere dubites obedientiam, quæ
 reatum omnem primæ prævaricationis absolvat? imo
 vero non sicut delictum, ita et donum. Nam
 peccatum ex uno in condemnationem; gratia autem
 ex multis delictis in justificationem. Et grave quidem
 omnino delictum illud originale, quod non solum
 personam infecit, sed et naturam. Personale tamen
 cuique gravius est, cum jam laxatis habenis exhi-
 bemus undique membra nostra arma iniquitatis
 peccato, non modo jam alieno [*alias altero*], sed et
 proprio crimine compediti. Singulare vero est gra-
 vissimum, quod commissum est in Dominum ma-
 jestatis, cum viri impii virum justum injuste occi-
 derunt, et sacrilegas manus in ipsum Dei Filium
 injecerunt, crudelissimi homicidæ; imo, si fas est
 dicere, etiam deicidæ. Quid duo præcedentia ad ter-
 tium? Ad hoc expalluit et expavit tota machina
 mundialis, et pene in antiquum chaos sunt omnia
 revoluta. Ponamus aliquem de regni principibus
 terram regiam populasse in vastitate hostili: ponamus
 alium, qui, cum esset de convivio et consilio
 regis, unicum ejus filium proditoriis manibus suffo-
 carit. Nunquid non primus respectu secundi inno-
 cens videbitur et immunis? Sic est omne peccatum
 quantum ad hoc peccatum: et tamen hoc peccatum
 in se pertulit, qui seipsum fecit peccatum, ut de
 peccato damnaret peccatum. Per hoc enim omne

peccatum tam originale quam personale deletum est, et ipsum quoque singulare eliminatum est per seipsum.

8. Argumentum mihi a maximo, quod duo minora sunt explosa: et ecce argumentum. Peccatum multorum tulit, et pro transgressoribus rogavit, ut non perirent: *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt* (Luc. xxiii, 34). Volat irrevocabile verbum tuum, Domine, nec revertetur ad te vacuum, sed faciet ad quod misisti. Vide nunc opera Domini, quæ posuit prodigia super terram. Flagellis cæsus est, spinis coronatus, clavis confossus, affixus patibulo, opprobriis saturatus; omnium tamen dolorum immemor: *Ignosce, ait, illis*. Hinc multæ miseriæ corporis, hinc misericordiæ cordis, hinc dolores, hinc miserationes, hinc oleum exultationis, hinc sanguinis guttæ decurrentis in terram. Misericordiæ Domini multæ, sed et miseriæ Domini multæ. Vincentne miseriæ misericordias, an misericordiæ miseriæ superabunt? Vincant misericordiæ tuæ antiquæ Domine, vincat sapientia malitiam. Magna enim illorum iniquitas: sed nunquid non major pietas tua, Domine? Multum per omnem modum. *Nunquid redditur pro bono malum ait, quia foderunt foveam animæ meæ?* (Jerem. xviii, 20.) Plane foderunt impatientiæ foveam, occasiones indignationis plurimas, et quam maximas ministrantes. Sed quid horum fovea ad abyssum mansuetudinis tuæ? Retribuentes mala pro bonis foveam foderunt; sed charitas non irritatur, non præcipitatur, nunquam excidit, non in foveam ruit, et pro retributis malis cumulat bona. Absit ut muscæ morituræ exterminent suaviter unguenti (Eccle. x, 1), quod de tuo corpore fluit! quia apud sinum tuum misericordia, et copiosa apud eum redemptio. Muscæ morituræ, miseriæ sunt; muscæ morituræ, blasphemæ sunt; muscæ morituræ, insultationes sunt, quas tibi reddit generatio prava et exasperans.

9. Tu autem quid? In ipsa elevatione manuum tuarum, cum jam sacrificium matutinum in holocaustum vespertinum transiret; in ipsa, inquam, virtute incensi, quod cælos ascendebat, terram operiebat, inferos respergebat, exaudiendus pro reverentia tua clamas: *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt*. O quam multus es ad ignoscendum! o quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine! o quam longe sunt cogitationes tuæ a cogitationibus nostris! o quam firmata est etiam super impios misericordia tua! Mira res! Ille clamat: *Ignosce*; Judæi: *Crucifige* (Joan. xix, 15). Molliti sunt sermones ejus super oleum, et isti sunt jacula. O charitas patiens, sed et compatiens! *Charitas patiens est, sufficit; charitas benigna est* (I Cor. xiii, 4), cumulus est. *Noli vinci a malo, charitas abundans; sed vince in bono malum* (Rom. xii, 21), superabundans est. Non enim sola patientia, sed et benignitas Dei ad pœnitentiam Judæos adduxit; quia benigna charitas etiam quos tolerat amat, et

amat tam ardentem. Patiens charitas dissimulat, exspectat, sustinet delinquentem: sed benigna trahit, adducit, converti facit ab errore viæ suæ, denique cooperit multitudinem peccatorum. O Judæi, lapides estis, sed lapidem percutitis molliorem, de quo resonat tinnitus pietatis, et ebullit oleum charitatis! Quomodo potabis, Domine, desiderantes te torrente voluptatis tuæ, qui sic perfundis crucifigentes te oleo misericordiæ tuæ?

10. Patet igitur quia hæc passio potentissima est ad exhaurienda omnium genera peccatorum. Sed quis scit si data est mihi? Mihi data est, quia alteri dari non potuit. Nunquid angelo? Sed ille non eguit. Nunquid diabolo? Sed ille non resurgit. Denique non in similitudinem angelorum, absit autem ut in similitudinem dæmonum! sed in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo, exinanivit semetipsum, formam servi accipiens (Philipp. ii, 7). Filius erat, et factus est tanquam servus. Non solum formam servi accepit, ut subesset; sed etiam mali servi, ut vapularet; et servi peccati, ut pœnam solveret, cum culpam non haberet. *In similitudinem, inquit, hominum, non hominis; quia primus homo nec in carne peccati, nec in similitudine carnis peccati creatus est. Christus enim in universali hominum miseria pressus et profundius se immerisit, ne subtilis ille diaboli oculus magnum hoc pietatis deprehenderet sacramentum. Ideo habitu, et omni habitu inventus est ut homo; nec in eo, quantum ad naturæ debitum, signum aliquod singularitatis apparuit. Quia enim ita inventus est, ideo crucifixus. Paucis autem revelavit se ipsum, ut essent qui crederent; reliquis autem absconditus est: Quia si cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent* (I Cor. ii, 8). Ad hoc etiam illi singulari peccato ignorantiam copulavit, ut sub aliqua justitiæ umbra ignorantibus posset ignosci.

11. Duo autem nobis in hæreditatem reliquerat ille vetustus Adam qui fugit a facie Dei, laborem videlicet, et dolorem: laborem in actione, dolorem in passione. Non hoc ipse audierat in paradiso, quem acceperat ut operaretur, et custodiret illum; operaretur delectabiliter, custodiret fideliter, et sibi, et posteris suis. Christus Dominus laborem et dolorem consideravit, ut traderet eos in manus suas; imo se magis in manus eorum, infixus in limo profundi, et intraverunt aquæ istæ usque ad animam ejus. *Vide, ad Patrem inquit, humilitatem meam, et laborem meum* (Psal. xxiv, 18); *quia pauper ego sum, et in laboribus a juventute mea* (Psal. lxxvii, 16). Laboravit sustinens, manus ejus in laboribus servierunt. De dolore vide quid dixerit: *O vos omnes qui transitis per viam, attendite et videte si est dolor sicut dolor meus* (Thren. i, 12). Vere languores nostros ipse tulit, et infirmitates et dolores nostros ipse portavit (Isai. liii, 4), vir dolorum, pauper et dolens, tentatus per omnia absque peccato. Et in vita passivam habuit actionem, et in morte passionem activam sustinuit, dum salutem operare-

tur in medio terræ. Proinde memor ero, quandiu fuero, laborum illorum quos pertulit in prædicando, fatigationum in discurrendo, tentationum in jejunando, vigiliarum in orando, lacrymarum in compatiendo. Recordabur etiam dolorum ejus, conviciorum, sputorum, colaphorum, subsannationum, exprobrationum, clavorum, horumque similium, quæ per eum et super eum abundantius transierunt (38). Facit ergo mihi fortitudo, facit similitudo, sed si accesserit etiam imitatio, ut sequar vestigia ejus. Alioquin etiam exquiretur **SSS** a me sanguis justus, qui effusus est super terram, nec immunis ero ab illo tam singulari scelere Judæorum: quod videlicet tantæ charitati ingratus fuerim, quod spiritui gratiæ contumeliã fecerim, quod sanguinem testamenti pollutum duxerim, quod conculca-

verim Filium Dei.

12. Sant plerique qui laborem et dolorem patiuntur; sed necessitatis in causa est, non voluntas: et hi non sunt conformes imagini Filii Dei. Sunt qui ex voluntate sustinent; sed non est eis sors neque pars in sermone isto. Vigilat tota nocte luxuriosus, non solum patienter, sed et libenter, ut suam expleat voluptatem; vigilat raptor vestitus ferro, ut diripiat prædam; vigilat fur, ut domum perfodiat alienam. Sed hi omnes et horum similes longe sunt a labore et dolore quem considerat Dominus. Homines autem bonæ voluntatis, qui Christiana voluntate divitias paupertate commutaverunt, vel etiam non habitas tanquam habitas contempserunt, relinquentes omnia propter ipsum, sicut et ipse reliquit omnia propter ipsos, sequuntur eum quocumque ierit. Hujusmodi autem imitatio validissimum argumentum mihi est quod passio Salvatoris et similitudo humanitatis in meam transeunt utilitatem. Hic enim sapor, hic fructus est et laboris et doloris.

13. Vide ergo quam magnificaverit facere tecum illa majestas. De omnibus quæ in cælo et sub cælo sunt, dixit, et facta sunt (*Psal. cXLVIII, 5*). Et quid facilius dictu? Sed nunquid solo verbo factum est, cum te quem fecerat refecit? Triginta et tribus annis super terram visus, et cum hominibus conversatus, etiam habuit in factis calumniatores, in dictis insultatores, non habens ubi caput suum reclinaret. Quare hoc? Quia Verbum a sua subtilitate descenderat, et grossius acceperat indumentum. Nam caro factum fuerat, et ideo grossiori et morosiori opere utebatur. Sicut autem cogitatio vestit sibi vocem corpoream absque sui diminutione vel ante vocem vel post vocem, sic Filius Dei assumpsit carnem, non commistionem passus, neque diminutionem, nec ante carnem nec post carnem. Apud Patrem invisibilis: sed hic manus nostræ tractaverunt de Verbo vitæ; et quod erat ab initio, vidimus oculis nostris. Hoc autem Verbum quia

A carnem purissimam et animam sanctissimam unierat sibi, libere moderabatur actiones corporis sui; tum quia sapientia et justitia erat, tum quia nullam habebat prorsus legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ. Meum verbum nec sapientia, nec justitia est, sed tamen utriusque capax, et possunt ei hæc abesse et adesse; abesse autem facilius. Familiare enim magis jam nobis est carnis nostræ servire vitiis, quam actiones et passionem ejus ordinare: pro eo quod omnis ætas ab adolescentia prona est in malum, inter flagella quoque et gladios, etiam sub discrimine mortis, ad suas ambiens voluptates.

14. Felix, cujus cogitatio (hoc est verbum nostrum) omnes actiones suas ad justitiam dirigit, ut et intentio sana sit, et operatio recta. Felix, qui passionem corporis sui propter justitiam ordinat, ut quidquid patitur, propter Dei Filium patiatur: quatenus et a corde tollatur murmuratio, et in ore versetur gratiarum actio, et vox laudis. Qui sic extulit se, iste tollit grabatum suum, et vadit in domum suam. Grabatum nostrum corpus est, in quo prius languidi jacebamus servientes desideriis et concupiscentiis nostris. Nunc vero portamus illud, cum spiritu obedire cogimur: et mortuum nostrum portamus, quia corpus mortuum est propter peccatum. Ambulamus tamen, non currimus; quia corpus quod corrumpitur aggravat animam, et deprimat terrenam inhabitatio sensum multa cogitantem (*Sap. ix, 15*). Ambulamus etiam in domum nostram. In quam domum? In matrem omnium, quia **SSS** sepulcra eorum domus illorum in æternum (*Psal. XLVIII, 12*). Vel potius in domum nostram, quam habemus ex Deo non manufactam, æternam in cælis (*II Cor. v, 1*). Qui sub hoc onere ambulamus, posito eo, quid putatis quomodo curremus? quomodo volabimus? Plane super pennas ventorum. Amplexatus est nos Dominus Jesus per laborem et dolorem nostrum: amplectamur eum nos quoque vicariis quibusdam amplexibus propter justitiam et ad justitiam suam, actiones ad justitiam dirigendo, passionem propter justitiam sustinendo. Dicamus quoque cum sponsa: *Tenui eum, nec dimittam* (*Cant. III, 4*). Dicamus etiam cum patriarcha: *Non dimittam te, nisi benedixeris mihi* (*Gen. xxxii, 26*). Quid enim jam superest, nisi benedictio? Quid post amplexum, nisi osculum restat? Si sic adhærerem Deo, quomodo non jam exclamare liberet: *Osculetur me osculo oris sui?* (*Cant. I, 1*.) Ciba nos interim, Domine, lacrymarum pane, et potum da nobis in lacrymis in mensura: donec perducas nos ad mensuram bonam, et confertam, et coagitatam, quam dabis in sinus nostros, qui es in sinu Patris super omnia benedictus Deus in sæcula. Amen.

(38) Totidem verba repetit Bernardus sermone 22 De diversis, num. 5, sermone 43 in Cantica, num. 3.

Isdem pro suis usus est Nicolaus Claræ-Vallensis in epistola 6.